

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslagene sattes først til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Ændringsforslagene nr. 1 og 2 *vedtoges* uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget
vedtoges enstemmigt med 162 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Ændringer med henblik på Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber).

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 226) findes i tidenden sp. 6131, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 2233).

Der var stillet 1 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslaget sattes først til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Ændringsforslaget
vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget som helhed sattes derefter til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget
vedtoges enstemmigt med 162 stemmer.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Lennart Larson* til ministeren for forureningsbekæmpelse:

„Vil ministeren oplyse, om der er givet tilladelse til, at en af de store forbrændingsanstalter i hovedstaden udtømmer giftige slagger i Øresund?“

Skriftlig begrundelse:

Ifølge pressen vil den ene af de store forbrændingsanstalter i hovedstaden, Amagerforbrænding, påbegynde udtømming af slagger i Øresund. Svenske undersøgelser synes at vise, at sådanne slagger indeholder meget farlige giftstoffer, bl. a. PCB, kadmium, zink- og blysalte. Det andet store forbrændingsværk, Vestforbrænding, har hidtil kastet sine slagger på en losseplads i Glostrup, der nu ikke kan rumme mere. I øvrigt menes det, at regnvand, der har gennemvædet det sidstnævnte anlægs slagger, har ført giftstoffer ned i grundvandet og gennem kloakker og andre afvandingskanaler ud i Øresund. Videre benytter begge værker slaggekølevand, der gennem kloakkerne ledes ud i Øresund. Vestforbrænding har endda ønsket dette giftige kølevand ledet direkte ud i Harrestrup Å. Slaggemængden er allerede i dag så stor, at det ud fra et forureningsmæssigt hensyn må være af stor betydning at få undersøgt de eventuelle skadevirkninger, der kan opstå, og hvilke modforanstaltninger der kan træffes. Endelig har

[Lennart Larson.]

problemet også en økonomisk side, hvis det viser sig, at den pågældende forbrændingsmetode er så stærkt forurenende, at anlæggene må erstattes af andre forbrændings- eller regenereringsmetoder, der er mindre forurenende for luft og vand.

Lennart Larson: Når jeg har stillet dette spørgsmål, er det for at belyse den sammenhæng, der er mellem det offentliges ansvar og det nye forslag til miljølov. Jeg vil også pege på sammenhængen mellem det offentliges ansvar og den specielle begrundelse i lovforslagets § 1, nemlig at forebygge og bekæmpe forurening af luft, vand og jord og tilvejebringe det nødvendige administrative grundlag for planlægning og indsats mod forureningen.

Endelig vil jeg som ministeren fremhæve den forskningsmæssige og teknologiske udvikling af processer, som giver mulighed for genanvendelse af produkter.

Hvad angår forbrændingsanstaltens forurening, vil jeg foruden min skriftlige redegørelse henvise til en udtalelse i Berlingske Tidende den 17. ds., hvor formanden for forureningsrådets ekspertgruppe for affald, professor Hans Pauly siger:

„Dette vil sige, at penge brugt til forbrændingsanstalter vil være en direkte fejlinvestering.“

Og senere hedder det:

„I Københavnsområdet er investeret mange millioner kroner i Vestforbrænding og Amagerforbrænding. Begge steder sendes giftstoffer ud gennem skorstenene, og man står efter forbrændingen tilbage med enorme slaggemængder, som ingen har lyst til at modtage.“

Her må gælde det, at de samfundsøkonomiske værdier må tillægges samme vægt som de økologiske. Med de begrænsede økonomiske ressourcer, det offentlige har til rådighed, må vi passe på, at vi ikke fejlinvesterer flere hundrede millioner kroner.

Ministeren for forureningsbekæmpelse (Kampmann): Ifølge bekendtgørelsen fra den 18. januar 1972 om forbud mod udkastning fra skibe af visse materialer er det forbudt i dansk territorialfarvand fra skibe og i andre farvande fra danske skibe at dumpe materialer ud, som indeholder stoffer, der

vil kunne have en skadelig virkning på det marine dyre- og planteliv. Forbuddet omfatter bl. a. udkastning af langsomt nedbrydelige organiske hallogenforbindelser og forbindelser af giftige metaller. I bekendtgørelsen er angivet en række eksempler på sådanne stoffer, herunder også de i begrundelsen til spørgsmålet nævnte stoffer: PCB, kadmium, zink- og blyforbindelser.

Der kan dispenseres fra forbuddet, men jeg kan oplyse, at der ikke er givet tilladelse til, at forbrændingsanstalter eller andre dumper slagger i havet. Direktørerne for de i begrundelsen omtalte forbrændingsanstalter har i øvrigt over for ministeriet oplyst, at forbrændingsanstaltens slagger ikke udtømmes og ej heller påtænkes udtømt i Øresund, det være sig ved udkastning fra skibe eller på anden måde. Jeg omtaler hele tiden de to forbrændingsanstalter, men det er vel særlig én af de to, vi tænker på begge to.

I begrundelsen for spørgsmålet nævnes problemet om forurening af grundvandet og overfladevandet gennem slaggekølevand. Jeg kan oplyse, at begge forbrændingsanstalter holder dette spørgsmål under meget nøje observation, og at der er iværksat undersøgelser vedrørende udvaskningsforsøg med slagger. De foreløbige resultater af disse undersøgelser tyder på, at der ikke af slaggerne udvaskes større mængder stoffer end dem, der udvaskes af sand og muld.

Jeg kan i øvrigt oplyse, at vi i nærmeste fremtid vil få en drøftelse med direktørerne for de to forbrændingsanstalter, og at jeg herunder meget gerne vil komme ind på de forhold, som spørgeren har nævnt både i spørgsmålet og i begrundelsen.

Formanden: Der tales for højt indbyrdes, specielt i sidelokalet.

Lennart Larson: Jeg vil gerne takke ministeren for svaret. Jeg er glad for, at man har det under observation, og vil også håbe, at ministeren, når man nu skal til at behandle denne side af miljø- og forureningsspørgsmålet, vil sørge for også, at man ikke går hen og investerer yderligere i forbrændingsanlæg, før man er sikker på, at det er den rigtige vej.

Så vil jeg også lige nævne, at jeg har ladet mig fortælle, at man netop ude fra Vestfor-

[Lennart Larson.]

brænding kaster slagget i en grusgrav i Værløse i dag, og det er vel næsten endnu værre — nej, det kan det ikke være, men det er meget slemt i hvert fald, fordi der er direkte kontakt fra grusgraven til grundvandet. Jeg vil bede ministeren tage dette forhold med også, når han skal tale med direktørerne.

Så vil jeg lige sige, at med hensyn til forureningen er det jo sådan, at det ikke alene er et spørgsmål om, hvor mange stoffer der er, men også om den koncentration, de befinder sig i netop i de affaldsmængder, der bliver tilbage. Men jeg takker ministeren for svaret.

Ministeren for forureningsbekæmpelse (Kampmann): Jeg tror, jeg kan bekræfte, hvad hr. Lennart Larson og jeg tidligere har diskuteret, at der er betydelig enighed os imellem om omfanget af dette problem. Nu nævnte hr. Lennart Larson specielt i anden omgang, hvad jeg vel har lov til at kalde den anden store forbrændingsanstalt i Københavnsområdet, nemlig Vestforbrænding, og vi står med disse store forbrændingsanstalter i et meget, meget stort dilemma. På den ene side mener jeg, det er en meget fornuftig politik at samle forbrændingen i enkelte meget store anlæg, for det første fordi det kan gøres mere rentabelt at anvende den varmeproduktion, som opstår i forbindelse hermed, og for det andet fordi det er muligt at gennemføre en væsentlig bedre røgrensning i enkelte koncentrerede anlæg, end hvis hver kommune skal have sit eget anlæg.

På den anden side kommer vi ikke bort fra, at disse store anlæg står med meget store affaldsproblemer, altså slaggeproblemer, og hvis vi ikke får løst disse slaggeproblemer, slår vi måske tanken ihjel om de store samlede forbrændingsanlæg, som dels kan have en forureningsmæssig fordel, dels, som jeg nævnte, en varmeøkonomisk fordel. Jeg ved, at man netop på Vestforbrænding har det problem, som hr. Lennart Larson omtaler, og hvis man ikke får løst dette slaggeproblem, er det et spørgsmål, om man overhovedet kan opretholde driften af dette anlæg, hvori der er investeret, så vidt jeg erindrer, over 100 mill. kr.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Dagmar Andreasen* til ministeren for offentlige arbejder:

„Kan ministeren oplyse årsagen til, at DSB stadig ikke offentliggør gældende rabatordninger for DSBs færgeoverfarter?“

Skriftlig begrundelse:

Som begrundelse for mit spørgsmål henvises til betænkning over forslag til statsbanelov afgivet af udvalget den 14. maj 1968: „Udvalget har bl. a. med ministeren drøftet, i hvilket omfang der træffes særlige takstordninger. Herunder har ministeren redegjort for, at der nu i modsætning til tidligere er fuld offentlighed for sådanne særlige takstordninger, som er baseret på mængdeaftaler, hvorimod det fortsat ikke kan offentliggøres, hvilke specielle aftaler der indgås mellem DSB og en lang række firmaer m. v., baseret på andre forhold, hvilket følger alene af konkurrencehensyn.

Ministeren har imidlertid tilkendegivet over for udvalget, at han deler den opfattelse, at oplysning om muligheden for forhandling om sådanne særlige aftaler, bl. a. på Storebæltsoverfarten, må være tilgængelig for alle, og at meddelelse herom vil blive søgt givet i egnet form.“

Dagmar Andreasen: Skal DSB være et serviceorgan, der stiller alle kunder lige, eller skal det være en forretning, der søger at maksimere sin fortjeneste ved bl. a. at snøre flest mulige kunder? Det er det, denne sag drejer sig om.

I dag har de velorienterede kunder lavere takstordninger på DSBs færgeoverfarter end dem, der ikke er så velorienterede, ligesom andre kunder har særlige rabatordninger. Loven bemyndiger DSB til at give helt op til 50 pct. nedsættelse af taksterne.

I 1968 gav den daværende trafikminister et enigt folketingsudvalg medhold i, at det burde være almindeligt kendt, at DSBs takster ikke er alvorligt ment, og ministeren sagde, at rabatordninger, der gik på mængdeaftaler, var offentlige. Men jeg har ikke kunnet finde nogen steder, hvor f. eks. DSBs rabatordninger på færgeoverfarterne er offentliggjort, ligesom jeg heller ikke har kunnet se nogen fodnote til nogen jernbanelakst, hvoraf det fremgår, at den, der ikke

[Dagmar Andreasen.]

synes om denne pris, har mulighed for at forhandle sig til en anden.

For at dette ikke skal virke som et angreb på DSBs ledelse, vil jeg gøre opmærksom på, at i det cirkulære, som ministeren for offentlige arbejder udstedte den 1. april 1970, står der i § 1, stk. 2:

„Generaldirektøren står som departementschef umiddelbart under ministeren for offentlige arbejder og er over for denne ansvarlig for, at statsbanerne opfylder de krav, der må stilles til en forretningsmæssigt og økonomisk veldrevet transportvirksomhed.“

Men når man nu ikke har defineret forrettningens kundepolitik, så kan man sådan set ikke bebrejde DSBs ledelse noget, men man kan måske nok bebrejde folketinget eller måske ministeren for offentlige arbejder — jeg ved ikke, hvor ansvaret skal placeres — at man tillader en monopoliseret virksomhed at drive en kundepolitik, som man aldrig ville have tilladt og heller ikke burde tillade en privatejet transportvirksomhed, der havde monopol, at drive.

Jeg er spændt på, hvad ministeren kan svare.

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): Jeg kunne egentlig besvare spørgsmålet meget kort — men almindelig høflighed forbyder mig noget sådant — idet jeg kunne nøjes med at svare, at rabatordningerne for DSB-overfarterne er offentliggjort. Det er sket i bladet Danske Vognmænd, nr. 2, fra 1969, hvor man har bragt rabatskalaer for samtlige DSB-overfarter, og disse skalaer er stadig gældende.

Det er i øvrigt DSBs erfaring, at mulighederne for at opnå mængderabat på færgeoverfarterne er velkendte af alle kunder med tilstrækkelig trafik til at opnå disse rabatter, men ved nytrykning af færgehæftet for lastbiler vil der blive optaget en tekst, der gør opmærksom på muligheden for mængderabat og fortæller, hvor oplysning herom kan fås.

Dagmar Andreasen: Jeg vil gerne spørge, om man fra en offentlig myndighed kan tillade sig at henvise til, hvad en fagforening har offentliggjort i sit fagtidsskrift, og kalde

det en offentliggørelse. Det er dog ikke, hvad man normalt forstår ved en offentliggørelse. Og hvor er det offentliggjort, at man for gods i hele vognladninger kan opnå op til 50 pct. rabat?

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): Jeg tror ikke, jeg har misforstået fru Dagmar Andreasens spørgsmål, hvis jeg har, beklager jeg det. Spørgsmålet gik ud på, om rabatordningerne var offentliggjort, og det har jeg meddelt at de er. Jeg tror nok, at Landsforeningen Danske Vognmænd vil betakke sig lidt for betegnelsen fagforening i denne forbindelse. Det afgørende er vel, at der hos kunderne, som i stort omfang omfattes af Landsforeningen Danske Vognmænd, som udgiver bladet Danske Vognmænd, er kendskab til disse rabatsatser. Det er vel først og fremmest dér, det har interesse, men da jeg kan være enig med fru Dagmar Andreasen i, at en videregående offentliggørelse formentlig vil være på sin plads, er det, jeg nævner i første del af min besvarelse, at vi ved nytrykning af færgehæftet for lastbiler vil optage en tekst, der gør opmærksom på muligheden for mængderabat.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Skovmand* til ministeren for europæiske markedsanliggender:

„Hvilke skridt agter ministeren at tage for at oplyse folketinget og den danske befolkning om de krav til EF-medlemsstaternes forfatning, som følger af Europadomstolens afgørelse, samt for at klarlægge, i hvilket omfang det vil være muligt for Danmark uden grundlovsændring at opfylde Europadomstolens krav?“

Skriftlig begrundelse:

Europadomstolen har i sine afgørelser udformet en række grundlæggende retsprincipper, som svarer til principperne i en forbundsstat. Domstolen, hvis fortolkning af den europæiske fællesskabsret er bindende for alle medlemmer af EF, har således fastslået, at det påhviler medlemsstaternes domstole at give fællesskabsretten ubetinget forrang frem for medlemsstaternes nationale

[Skovmand.]

ret, samt at fællesskabsrettens gyldighed er uafhængig af medlemsstaternes grundlove.

Denne retsudvikling er ikke omtalt i de officielle publikationer om Danmark og De europæiske Fællesskaber. Der er derfor behov for en supplerende redegørelse på dette punkt, da det ikke kan være rimeligt, at folketinget og befolkningen træffer beslutningen om Danmarks eventuelle medlemskab uden kendskab hertil.

Samtidig er det nødvendigt at få en afklaring af, i hvilket omfang det vil være muligt for Danmark uden grundlovsændring at opfylde Europadomstolens krav om, at danske domstole skal tillægge fællesskabsretten ubetinget forrang frem for dansk ret.

Med hensyn til oplysningerne om Europadomstolen kan henvises til Sammlung der Rechtsprechung des Gerichtshofes der Europäischen Gemeinschaften X (1964), s. 1251 f.; nr. 6/1964; XIV (1968), s. 363 f.; nr. 34/1967 XV (1969), s. 1 f.; nr. 14/1968; VI (1959), s. 920, nr. 36-40/59; XVI (1970), s. 1125 f. 11/70.

Skovmand: Jeg vil undtagelsesvis uddybe den begrundelse, jeg skriftligt har givet for mit spørgsmål. Regeringen har hidtil afvist, at det skulle være nødvendigt at ændre grundloven for at komme ind i fællesmarkedet. Jeg er ikke enig med regeringen i det synspunkt, men samtidig er jeg klar over, at jeg næppe kan overbevise regeringen om, at jeg har ret. Hvad jeg håber at nå med mit spørgsmål er derfor mere at få tilslutning til, at spørgsmålet har videre konsekvenser, end en udtalelse om, hvorvidt vor tilslutning til fællesmarkedet skal afgøres på den ene eller den anden måde, om det skal afgøres på den forholdsvis nemme måde, at man ikke skal have et flertal på over 30 pct. af stemmerne imod sig, eller om man skal have hele den procedure, der kræves i forbindelse med en grundlovsændring. Det, jeg mener er de videre konsekvenser, er for det første, at Europadomstolens forskellige afgørelser under alle omstændigheder fremkalder så væsentlige forfatningsmæssige ændringer i Danmarks stilling, at befolkningen har krav på at vide, hvad det indebærer. For det andet, at det, at vi ikke gennemfører en grundlovsændring, kan skabe fremtidige problemer,

som det vil være hensigtsmæssigt at få rede på allerede nu også af hensyn til vore eventuelle fremtidige partnere i De europæiske Fællesskaber.

Ministeren for europæiske markedsanliggender (Ivar Nørgaard): Det spørgsmål, hr. Skovmand har stillet til mig, vedrører den situation, at en fællesskabsregel måtte være i strid med en dansk retsregel. Det er det problem, der i den juridiske fagterminologi kaldes forrangsproblemet. Det består ret beset i en kombination af to elementer, dels overførelse af beføjelser efter grundlovens § 20, dels den almindelige folkeretlige regel om, at indgæede forpligtelser skal respekteres. Disse problemer er imidlertid blevet grundigt behandlet såvel i den gule rapport om Danmark og De europæiske Fællesskaber fra 1968, side 45 og følgende sider, som i markedssekretariatets pjece nr. 1, om de institutionelle forhold, side 32, og i tillæg 1 til forslaget til lov om Danmarks tiltrædelse af EF, side 90.

Yderligere kan jeg tilføje, at hele det forfatningsmæssige spørgsmål om Danmarks tilslutning til EF er behandlet i professor Max Sørensens responsum af 18. januar 1971. Dette responsum indgår i markedssekretariatets informationsmateriale, og til hr. Skovmands orientering kan jeg oplyse, at responsumet er trykt i et oplag på 20.000 eksemplarer, og alene i tiden siden februar d. å. er der udleveret ca. 4000 eksemplarer heraf. Når så hertil kommer, at dette responsum i sin helhed har været offentliggjort såvel i dagspressen, Berlingske Aftenavis den 12. og 13. februar, som i fagpressen, Juristen, nr. 25/1971, må jeg sige, at en påstand om, at folketinget og den danske befolkning ikke skulle være blevet informeret på dette område, forekommer temmelig løst underbygget.

Hvad endelig angår hr. Skovmands påstand om, at Europadomstolen bygger på retsprincipper, der svarer til principperne i en forbundsstat, må jeg erklære mig uenig heri. Domstolen er ikke en forfatningsdomstol, om end heller ikke nogen international domstol i gængs forstand. Vedrørende dette problem kan jeg i øvrigt henvise spørgeren til at læse professor Max Sørensens sidste indlæg i debatten i Juristen.

Skovmand: Jeg må med beklægelse konstatere, at ministeren for europæiske markedsanliggender mener, at den oplysning, der hidtil har været givet, er tilstrækkelig. Jeg er ganske uenig med ministeren heri, og jeg håber, at ministeren forholdsvis snart vil tage dette synspunkt op til overvejelse.

Mit spørgsmål var delt i to punkter: det ene drejede sig om den oplysning, der blev givet den danske befolkning. Den mener jeg er utilstrækkelig i øjeblikket, og ministerens svar har ikke ændret den opfattelse. Det andet gjaldt de spørgsmål, der kan opstå i forbindelse med Europadomstolens krav, hvis Danmark ikke får en grundlovsændring, og det synes jeg i hvert tilfælde er endnu tyndere besvaret af regeringen hidtil end det første punkt.

Ministeren for europæiske markedsanliggender (Ivar Nørgaard): Der er ikke grænser for, hvad der kan spørges om i denne sag; men jeg mener, at alle rimelige spørgsmål fuldt ud er besvaret.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Clara Munck* til socialministeren:

„Med hvilken hjemmel har ministeren i sit cirkulære af 21. april henstillet til kommunernes sociale udvalg at indføre central administration af pladsfordelingen i daginstitutionerne?“

Skriftlig begrundelse:

Spørgsmålet om en central fordeling af pladserne i daginstitutionerne blev drøftet i folketingets socialudvalg i forbindelse med ministerens lovforslag om ændrede tilskudsregler.

I udvalgets betænkning, der blev afgivet den 17. marts, oplyser socialministeren, at spørgsmålet er under overvejelse i et underudvalg, nedsat af børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn.

I betænkningen gjorde bl. a. mit partis medlemmer opmærksom på, at der er behov for en nærmere undersøgelse af fordele og eventuelle ulemper ved en sådan ordning, hvorefter betænkningen fortsatte:

„Udvalgsarbejdet i børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn bør derfor fremskyndes mest muligt, således at endelig stillingtagen kan tages på grundlag

heraf og på grundlag af kendskab til kommunernes holdning.“

Siden har folketingets socialudvalg imidlertid ikke hørt mere til sagen, men jeg erfarer nu, at socialministeren allerede én måned efter udvalgets betænkning har udsendt et cirkulære, hvori det henstilles til kommunernes sociale udvalg at gennemføre central registrering og administration.

Clara Munck: Jeg har under skiftende socialministre adskillige gange haft anledning til at undre mig over, med hvilken dygtighed man i socialministeriet benytter cirkulæredstedelse til det, jeg vil kalde at lovforbere eller næsten lovgive. Jeg har under den nuværende socialminister igen undret mig ved at få et cirkulære, dateret 21. april 1972, hvori ministeren skal informere om lovændringer vedrørende børneinstitutioner, børne- og ungdomsforsorgsloven, og hvor ministeren slutter med egentlig at postulere, at man rundt omkring i kommunerne benytter sine institutionspladser forkert, idet ministeren siger, at hun vil henstille til de sociale udvalg at søge tilvejebragt ordninger med hensyn til registrering og/eller visitation omfattende alle pladser i kommunen.

Det er spørgsmål, der har været meget drøftet i folketingets socialudvalg, og ministeren er direkte blevet spurgt i udvalget, om hun agtede at tage et sådant initiativ. Det fremgår af det, der er optrykt i betænkningen, at ministeren undgår at svare, idet hun siger, at det er en sag, der er under behandling. Derfor spørger jeg: med hvilken hjemmel? Udvalget har ikke villet lovgive på dette område, og ministeren har hverken i folketinget eller i udvalget villet give udtryk for, at hun nu ville opfordre kommunerne til noget sådant. Vi er i øjeblikket i den situation, at såvel økonomiministerens som indenrigsministerens henstiller til kommunerne at begrænse deres udgiftkrævende administration og på andre måder nedskære de økonomiske krav, der stilles. Derfor mener jeg, at ministeren på dette område går længere, end der kan være hjemmel til, når hun nu opfordrer kommunerne til en administrationskrævende merudgift. Ministeren oplyste jo selv over for udvalget, at en sådan ordning medfører meget administrativt besvær.

[Clara Munck.]

Jeg vil altså gerne vide, dels om ministeren har fået oplysninger, som hun har henvist til, fra det pædagogiske nævn, dels hvad der får ministeren til nu at nærmest pålægge kommunerne en sådan opgave.

Socialministeren (Eva Gredal): Først vil jeg gerne sige, at for mig er der ingen tvivl om, at det må være i alles interesse, både forbrugernes og det offentliges, at kapaciteten i vore daginstitutioner udnyttes, og at fordelingen af pladserne kan ske på den mest hensigtsmæssige og retfærdige måde.

En fornemmelse af, at der ikke altid leves op til disse forudsætninger, er baggrunden for, at problemerne er taget op til overvejelse i et udvalg under det pædagogiske nævn. Det, der vil være hovedopgaven for udvalget, er at overveje, hvilke metoder der eventuelt kan bringes i anvendelse for at løse problemerne, mens selve målsætningen, nemlig den bedst mulige udnyttelse af institutionerne, for mig ikke giver anledning til tvivl.

På baggrund af den betydning, det således må tillægges, at vore daginstitutioner, der i betydelig grad lægger beslag på offentlige midler, benyttes forsvarligt, har jeg fundet det rigtigt allerede nu at henlede kommunernes opmærksomhed på dette problem, der har to sider. For det første at der nøje følges med i behovet, og for det andet at det overvejes, hvilke muligheder der er for at finde frem til en rimelig fordeling i de tilfælde, hvor ikke alle ønsker om plads i daginstitution kan imødekommes, hvilket i de fleste situationer vil være hovedproblemet. Andet og mere ligger der ikke i cirkulærets meget fleksible affattelse på dette punkt med en henstilling om at søge tilvejebragt ordninger med hensyn til registrering eller visitation omfattende alle daginstitutionspladser i kommunen.

Om der vil være anledning til at gå videre med faste generelle retningslinjer, vil der først kunne tages stilling til, når det omtalte udvalg under pædagogisk nævn har afsluttet sit arbejde. Jeg vil dog tro, at langt det overvejende antal kommuner vil have forståelse for betydningen af at skænke de omtalte problemer opmærksomhed og i forståelse med institutionerne vil søge at løse

dem. Opfyldes disse forventninger ikke, må jeg imidlertid i lyset af den kommende indstilling fra udvalget overveje mulighederne for og nødvendigheden af eventuelt at fastsætte egentlige forskrifter for den fremgangsmåde, der skal følges.

Jeg vil gerne tilføje, at hjemmelen til et sådant eventuelt videregående skridt ganske klart ligger i lovens § 67 om adgangen til for socialministeren at fastsætte regler om bl. a. daginstitutionernes drift. Skulle den kommende udvikling gøre det påkrævet at overveje en ændring af de generelle forskrifter på dette område, er jeg i givet fald indstillet på at tage dette problem op.

Clara Munck: Ja, jeg må sige, at ministeren i sit svar bekræftede, hvad jeg sagde i indledningen, nemlig at man bruger cirkulærerne til at forberede lovgivning. Jeg har spurgt, med hvilken hjemmel ministeren har taget den stilling, hun har gjort i sit cirkulære, og ministeren slutter sit indlæg her med at sige: hvis kommunerne ikke gør, som jeg gerne vil have det, må jeg skam overveje på anden vis at pålægge dem noget sådant.

Jeg mener stadig ikke, heller ikke efter ministerens svar, at der er hjemmel til så direkte som her at henstille dette til kommunerne. Jeg mener det heller ikke, netop fordi man har benyttet et udvalgsarbejde i folketinget til direkte at spørge ministeren, om hun agtede at tage et sådant initiativ, og det svarede ministeren ikke dér ja til.

Endelig vil jeg understrege, at jeg heller ikke deler ministerens opfattelse af, at man ikke ude omkring i kommunerne udnytter sine institutionspladser med social hensyntagen til de børn, der skal benytte dem. Jeg vil også understrege, at jeg åbenbart har større tiltro end ministeren til vore uddannede børneforsorgspædagoger, når det drejer sig om at administrere denne lovgivning.

Socialministeren (Eva Gredal): Jeg kan ikke være enig med fru Clara Munck i, at vi er ved at forberede en lovgivning gennem den meget fleksible henstilling, jeg har givet til kommunerne. Det må da være i alles interesse, at de institutioner, vi har, udnyttes på den bedst mulige måde. Det mener jeg

[Socialministeren.]

alle partier her i folketinget kan være enige i.

Jeg talte ikke om, at der skulle være nogen tale om social hensyntagen. Jeg sagde, at det, der var problemet var at få alle pladserne udyttet.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Poul Dam til undervisningsministeren:

„Kan ministeren sikre, at der ikke sker kønsdiskriminering ved universiteters og højere læreanstalters karaktergivning og ansættelser?“

Skriftlig begrundelse:

Spørgsmålet er foranlediget af tidsskriftet Kritik, nr. 22. Side 85 i dette nummer af tidsskriftet gengives en statistisk undersøgelse af de karakterer, der er givet til afsluttende eksamen i dansk ved Københavns universitet fra og med sommereksamen 1965 til og med sommereksamen 1970. Det fremgår heraf, at gennemsnitskarakteren for mandlige eksaminander var 6,93, for kvindelige kun 6,40. Karakterer under 6 forekom med hyppigheden 18 pct. hos mænd og hyppigheden 36 pct. hos kvinder, mens karakterer over 8 forekom med hyppigheden 16 pct. hos mænd og blot 3 pct. hos kvinder.

Side 86-88 interviewes professor, dr. phil. Aage Henriksen, som bl. a. udtaler:

„Man forbeholder de høje karakterer til dem, der på en eller anden måde er i stand til at tage selve metode- og videnskabsproblemerne op og formulere sig kort og stringent om dem; men de piger, hvis evne jeg vurderer meget højt, de kan egentlig ikke det og gør egentlig ikke det“, og: „Hvis jeg blev stillet i en ansættelsessituation, hvor der var forskellige ansøgere, så tror jeg næsten, at jeg selv ville være tilbøjelig til at anbefale en mand, som jeg vidste kunne klare sig i en undervisningssituation.“

Citaterne synes at vise, at den påviste forskel mellem de karakterer, som tildeles henholdsvis mandlige og kvindelige studerende, kan have sammenhæng med en diskriminerende holdning hos visse universitetslærere.

Poul Dam: Jeg skal blot supplere min skriftlige motivering for spørgsmålet med et enkelt punkt, som forekommer mig vigtigt at få understreget.

Jeg mener ikke, at man skal pålægge lærere, professorer eller andre lignende nogen meningscensur. De har lov til at mene, hvad de vil, også om spørgsmålet mandlige og kvindelige intelligentyper — navnlig hvis de ikke er psykologer; hvis de er psykologer og mener noget om det, vil jeg være mere skeptisk. De har lov at mene om det, hvad de vil. Det, der er mit spørgsmål, er, om man kan være sikker på, at disse meninger ikke på en eller anden måde kommer til at øve indflydelse på karaktergivning og ansættelser, således at der kan opstå den utryghed, som åbenbart er opstået i den situation.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Jeg vil gerne sige, at de af hr. Poul Dam citerede tal fra nr. 22 af tidsskriftet Kritik i sig selv er opsigtsvækkende, selv om en konkret vurdering af dem må bero på nogle nærmere overvejelser om hele undersøgelsen. Interviewet med professor Aage Henriksen forekommer umiddelbart tankevækkende, men giver mig ikke anledning til særlige bemærkninger, efter at jeg i dag har læst Aage Henriksens kommentar i Politiken.

Det forhold, at bedømmelsen af såvel eksamenspræstationer som ansøgninger foretages af flere bedømmere, eksaminator og en eller to censorer, et bedømmelsesudvalg, skulle imidlertid sikre uvildighed derved, at bedømmerne gensidigt kontrollerer hinanden. Jeg kan yderligere oplyse, at det humanistiske eksamensudvalg på Københavns universitet efter praksis tillader, at eksaminanden på begæring kan overføres til en anden eksaminator. Ved ansættelser kommer dertil, at den endelige afgørelse om bedømmelsesudvalgets indstilling træffes af fakultets- eller fagrådet. I forhold, hvor mennesker skal bedømme mennesker, tror jeg ikke, man kan komme meget længere i retning af uvildighed. Kun i ganske særlig grelle og dokumenterede tilfælde vil der være grundlag for, at ministeriet griber ind i spørgsmål af denne art. Imidlertid er jeg bekendt med, at artiklen i Kritik har givet

[Undervisningsministeren.]

anledning til en drøftelse på Københavns universitet, og derfor vil jeg spørge universitetet, hvad man agter at foretage sig i sagen.

Som nævnt kan jeg altså vanskeligt forestille mig — og det er jo det, hovedspørgsmålet drejer sig om — at man kan etablere yderligere garantier med hensyn til karaktergivning og ansættelsesprocedure. Men jeg tror også, at det er langt væsentligere at beskæftige sig med årsagerne til kvindernes forholdsvis store frafald ved de højere uddannelser, idet en sådan undersøgelse formentlig kan afsløre, hvilke studievilkår der er væsensforskellige for kvinder og mænd.

Jeg ville tro, at de forhold, der kan forklare frafaldet, i meget vid udstrækning vil være de samme som dem, der kan forklare forholdsvis dårlige eksamensresultater og ansættelsesfrekvenser for kvinder. Jeg mener derfor, at vi bør foretage en sådan undersøgelse og giver altså tilsagn herom ud fra den antagelse, at det måske er forholdsvis begrænsede foranstaltninger, som er påkrævet for at øge kvindernes muligheder for en større gennemførelsesprocent, bedre eksamensresultater og ansættelsesmuligheder.

Jeg tror, at en sådan analyse og de foranstaltninger, som den kan afføde, vil være det væsentligste bidrag til at formindske og forhåbentlig ophæve den kønsdiskrimination, som jeg selvfølgelig er enig med hr. Poul Dam i er uacceptabel.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om optagelse af statslån i udlandet

(Første behandling af lovforslaget (nr. 235) findes i tidenden sp. 6397).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets tekst og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. (Ændring af beskatningsprocenter m. v.).

(Første behandling af lovforslaget (nr. 175) findes i tidenden sp. 4404, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 2369).

Der var stillet 7 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om frigørelsesafgift m. v. af fast ejendom. (Ophævelse af afståelsesafgiften m. v.).

(Første behandling af lovforslaget (nr. 176) findes i tidenden sp. 4404, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 2369).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Hans Lund: Her ved anden behandling af forslaget til lov om ændringer i lov om særlig indkomstskat kan man vist med rette takke finansministeren for den velvilje, han har ladet komme til udtryk under udvalgsarbejdet. Jeg synes, han har været yderst imødekommende over for oppositionspar-